

גיליון הורים ומורים חוברת פרשת "לך לך"

הורים ומורים יקרים,

בפרשה מספר נושאים מרכזיים: היציאה מחרון לארץ ישראל, אברהם אבינו יורד מצרימה, הפרידה מלוט, מלחמת המלכים, ברית בן הבתרים, הולדת ישמעאל, ברית המילה וההבטחות לאברהם להולדת יצחק

לקראת השבת מצורפים שישה סיפורים (נעשה מאמץ להביא סיפורים על מנת שתהיה אפשרות לגוון ולהתאים את הסיפור לפי הצורך החינוכי במשפחה או בכיתה)
סיפור א' – שפחה תמיד שפחה
סיפור ב' – נחום איש גם זו ומלחמתו של אברהם אבינו
סיפור ג' – נאמנות עקבית בכל מצב
מדרש ד' – מסירות נפש שלא על מנת לקבל פרס
סיפור ה' – ניסיון הרעב של אברהם אבינו
סיפור ו' – התרחקות מרשעים אך בלי להתייאש מהניסיון להחזירם למוטב
מומלץ לספר את הסיפורים עם המסר מוכן מראש ולהרחיב ולהתאים לצורך של הילדים במשפחה.
שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

"וימצאה מלאך ה'... ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחתי" נשאלת השאלה:

מדוע המלאך מדגיש כשהוא קורא להגר: "ויאמר הגר שפחת שרי"? ואף היא בתשובתה מדגישה: "מפני שרי גברתי אנכי ברחתי". לשם מה ההדגשות הללו? נלמד מהסיפור הבא:

שני אנשים הגיעו לדין תורה לפני בעל ה"נודע ביהודה" הגאון רבי יחזקאל לנדא זצ"ל. האחד היה לבוש בבגדי עבודה של עגלון פשוט והשני בבגדים מהודרים. עמד זה שלבוש בבגדי העגלון וסיפר בדמעות כי סוחר תבואות הוא מעיר רחוקה שבא לפראג כדי למכור את סחורתו. לשם כך, שכר עגלון אשר יעביר את תבואתו. והנה בהיותם בדרך "קם העבד על יוצרו" והעגלון שדד ממנו את כל כספו ולא זו בלבד אלא הכריח אותו להחליף עימו את בגדיו והוא הסוחר העשיר לבש את בגדי העגלון והנהיג את העגלה עד לכאן. כאשר הגענו לעיר - המשיך האיש לספר בבכי - הציג העגלון את עצמו כסוחר גדול ואילו אני מסתובב ללא פרוטה בכיסי ואין איש מאמין לדברי... ומה בפך? - שאל הרב את האיש השני הלבוש מחלצות. "וכי מה אומר לכבוד הרב"? - פתח הלה בנאום מרגש - "הרי ברור לכל כי אדם זה חסר דעה, מסכן שנטרפה דעתו... כבר יומיים הוא רץ אחרי ברחובות העיר ותובע את כספו ולי אין מושג על מה הוא מדבר"... חקר הרב היטב את שני האנשים אולם נשארו הם איתנים בטענותיהם ולא ניתן היה לקבל הכרעה.

"שובו אלי מחר בבוקר" - אמר הרב - "ואז אפסוק את דינכם !!!" משהלכו לדרכם, קרא הרב לשמש שלו וציווה עליו כאשר יבוא למחרת לא יניח להם להיכנס לחדרו בשום אופן. ואכן למחרת הגיעו בבוקר השניים אולם השמש מנע מהם להיכנס לחדרו של הרב.

"הרב עסוק מאוד" - אמר השמש - "אין להפריע לו!" ישבו השניים והמתינו. חלפה שעה ושעתיים ודלת חדרו של הרב עדיין נעולה.

שעת הצהריים הגיעה ואין כל סימן מהחדר פנימה כאילו שכח הרב את דבר קיומם... לקראת שקיעת החמה כאשר היו שני בעלי הדין מותשים נפתחה לפתע דלת חדרו של הרב ובקריאה רמה קרא: "העגלון יכנס!" והנה... האיש הלבוש בבגדי עשיר קם ממקומו במהירות ואץ להיכנס פנימה... "רשע שכמותך!" - אמר הרב - "עגלון גזלן החזר לאיש הזה את כספו ומיד..."!

כן גם בפרשתנו, המלאך פונה להגר באופן דומה: "ויאמר הגר שפחת שרי" והיא מגיבה לקריאה בטבעיות למרות שלפני כן העידה התורה שיחסה לשרי היה מזלזל: "ותקל גבירתה בעיניה" בכל זאת היא עונה: "מפני שרי גברתי אנכי ברחתי..." אם כן מכריע

המלאך את חשפת בעצמך את נקודת האמת בדבריך את מודה שאת שפחה ושרי הגבירה לכן: "שובי אל גבירתך והתעני תחת ידיה..." (הרב שלמה הלוי)

סיפור ב' לשולחן שבת

נלמד בפרשה על מלחמת ארבעת המלכים נגד החמישה. לאחר שלוט נופל בשבי, אברהם אבינו יוצא לקרב על מנת לשחרר אותו. אל אברהם אבינו מצטרפים 318 מעבדיו יחד עם ענר אשכול וממרא. ומובא במסכת תענית כ"א. סיפור על נחום איש גם זו ובו דרשה על הפסוק "יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו" (ישעיה מא ב) הנוגע למלחמת אברהם לשחרורו של לוט שהיה זורק עליהם עפר ונהפך לחרבות קש ונהפך לחרבות וקשתות, והם היו משליכים על אברהם חרבות והם נעשים עפר, חצים והם נעשים קש: פעם אחת רצו היהודים שגרו בארץ ישראל לשדר דורון - לשלוח מתנה לקיסר הרומי, אמרו: מי ילך בתור שליח ציר ונציג מטעם היהודים. החליטו שילך התנא נחום איש גם זו רבו של רבי עקיבא בן יוסף. שהרי הוא מלומד בנסים ואפשר לסמוך עליו בדרך הרחוקה והמסוכנת הזו. שלחו ביזו ארגז מלא אבנים טובות ומרגליות. כשהגיע הלילה הלך ללון בבית מלון על אם הדרך. בעל המלון התעניין מה יש בארגז, ונחום השיבו אבנים טובות ומרגליות - מתנה לקיסר. קמו דיירי המלון בלילה ובחסות החשכה גנבו את האבנים הטובות והמרגליות רוקנו את הארגז מתוכו ומלאוהו בעפר. כשהגיע נחום אל הקיסר ברומי, פתחו את הארגז וראו שהוא מלא עפר. המלך בחמת כעסו רצה להרוג את כל היהודים. אמר המלך: היהודים עושים ממני צחוק ומשטים בי. ורצה להוציא מיד פקודת הוצאה להורג על כל היהודים. אמר נחום בלבו גם זו לטובה! בא אליהו הנביא התחפש ונדמה לו כאחד משרי הקיסר. אמר אליהו הנביא למלך, אדוני המלך! אולי העפר הזה מעפר אברהם אביהם, כשהיה זורק עפר על ארבעת המלכים היה נהפך לחרבות וכשהיה זורק קש היה נהפך לחיצים, שהרי כתוב: "יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו" (ישעיה מא ב). היתה מדינה אחת שהקיסר לא הצליח לכבוש אותה, שנים רבות היתה מורדת במלכות. זרקו עליהם מהעפר הזה וכבשו אותם. העלו את נחום לבית הגנזים - בית האוצר ומלאו את הארגז באבנים טובות ומרגליות ושלחוהו בכבוד גדול. כשחזרו כל המשלחת אל הקיסר הלכו ללון במלון שלן נחום בהליכתו. שאלו אותו דיירי המלון מה הבאת איתך, ואתה מלך בפלוגה מלכותית, שעושים לך כבוד ויקר כזה גדול? אמר להם: את העפר שלקחתי מכאן הבאתי לשם. בשמעם כך הרסו וסתרו את המלון והביאו את העפר לבית המלך. אמרו למלך: העפר שהביא לך נחום איש גם זו נציג היהודים הוא משלנו. בדקו את העפר זרקו אותו ולא נהפך לחרבות וחיצים והרג המלך את דיירי המלון.

סיפור ג' לשולחן שבת

לאחר שהקב"ה מביטח לאברהם אבינו "אם תוכל לקספך אתם ויאמר לו פה יהיה זרעך" נכתב "והאמן בה' ויחשבה לו צדקה" הסיפור הבא ממחיש את הנאמנות שצריכה להיות לבני אברהם אבינו, נאמנות עקבית בכל מצב: נכנס פעם יהודי כפרי פשוט, לחדרו של הצדיק רבי שלום רוקח מבעלז זצ"ל, וביקש להתברך מפיו של הצדיק. מבט רחום וחנון לבשו עיניו של הצדיק, החודרות כליות ולב, והוא שאל: "ומה בדבר שבת? האם אתה שומר על קדושתה, או שמא, חלילה..." השפיל הכפרי את עיניו במבוכה. ולבסוף נאליץ להודות בפה מלא כי לדאבונו אין הוא שומר שבת. ביקש הרבי להעמידו על קדושת השבת ועל חומרת חילולה. ציטט באוזניו מפסוקי התורה ומדברי חז"ל בעניין, וביקשו בכל לשון לתקן את דרכיו בכל הקשור למצווה יסודית וחשובה זו. נכנסו הדברים ללב הכפרי. "הריני מתחייב בזאת לרבונו, כי מהיום והלאה אהיה זהיר בכבוד השבת ולא אחללנה", הכריז בהתרגשות. למשמע הדברים אורו עיני הצדיק. אלא שכמעט באותה נשימה הוסיף הכפרי ואמר: "אבל, רבי! בימות הקציר, שאז המלאכה בשדה מרובה, אנוס אני לעבוד גם ביום השבת, ואני מקווה כי הרבי ימחל לי על כך". חיזק מריר נמתח על שפתי הרבי. לאחר שהירהר קצת כדי לברור את מילותיו בקפידה, פתח הרבי ואמר: ראשית, עליך לדעת כי לא אני 'בעל-הבית' על השבת, אלא הקב"ה, נותן התורה ומצווה המצוות בכבודו ובעצמו. לא אני הוא שצריך למחול לך, אלא הוא. לעניות דעתי אין שום סיכוי שהוא יסכים למחול לך על פגיעה כלשהי בקדושת השבת. והמשך הרבי: ובאשר לדבריך על תקופת הקציר - אספר לך סיפור: מעשה באחד הפריצים, שערך משתה גדול לכל חבריו הפריצים מרחבי המדינה. לאחר ששתו הפריצים לשיכרה, נתקיים בהם 'נכנס יין יצא סוד', והחלו הם לספר, איש-איש בתורו, בשבחי היהודי 'שלהם'. נענה הפריץ המארח ואמר: "היהודי שלי, אין דומה לו ביושר ובנאמנות. כבר ניסיתו בעבר בכמה ניסיונות, ובכולם עמד בכבוד מעורר השתאות.

מובטחני בו כי לעולם לא ימרה את פי, ולא יהיה דבר שאבקש ממנו ולא יעשה". "ואפילו" – הפסיקו אחד הפריצים – "אפילו אם תבקש ממנו להמיר את דתו!?! "כן", השיב המארח בביטחון מוחלט, "מובטחני שגם בכך ימלא את רצוני".

מיד שלח הפריץ לקרוא ליהודי 'שלו'. היהודי המסכן, שהובהל במפתיע למסיבת ההוללים הגדולה והועמד לפני מעסיקו וחבר מרעיו, נבוך מעצם המעמד.

"האם אתה נאמן לי?" שאל הפריץ. "בהחלט!" השיב היהודי, תמה על עצם השאלה.

"האם תעשה ככל שאבקש ממך?" הוסיף הפריץ לפרוש את המלכות לרגלי היהודי, בעוד חבריו מביטים בהם בשעשוע. "בכל ליבי ובכל נפשי אפילו באש ובמים מוכן אני ללכת בעבור אדוני הפריץ".

להצרת נאמנות חזקה יותר לא היה אפשר לצפות.

נתן בו הפריץ מבט חד ואמר: "אם-כן, רוצה אני כי תמיר את דתך!". חיוורון עז כיסה את פני היהודי וכל גופו החל לרעוד. גם בחלומותיו השחורים ביותר לא ציפה לבקשה מהסוג הזה.

הוא ניסה לומר משהו, אבל לשונו כמו דבקה לחיכו. נתן בו הפריץ מבט תקיף, כנושה התובע את פירעון שטר החוב שבידו. "אל תהסס ואל תחזור בך מהבטחתך לעשות ככל שאבקש ממך. בתוך יממה עליך להמיר את דתך".

היהודי האומלל הנהן בראשו לאות הסכמה ויצא חפוי-ראש מהמסיבה. נאמן לבקשת הפריץ ומחויב למילתו שלו, המיר כבר למחרת היום את דתו. קרנו של הפריץ – שזכה ביהודי נאמן כל-כך – עלתה בעיני חבריו. חלף זמן-מה. יום אחד הזמין אליו הפריץ את היהודי המומר ואמר לו: "לאחר שמילאת את בקשתי והוכחת את נאמנותך לי, ללא סייג, הריני מרשה לך לשוב לאמונתך הקודמת. בטוח אני כי על אף נכונותך להשביע את רצוני, עדיין לבך נוקף על הצעד הקיצוני שעשית. לך לבינתך ובשר למשפחתך כי רשאים אתם לחזור לחיק יהדותכם".

שמח היהודי שמחה גדולה, ואץ רץ לביתו לאשתו ולילדיו לבשר את הבשורה הטובה. לנוכח התפרצותו הפתאומית הביתה נבהלה האישה. "מה לך! יצאת מדעתך!?! קראה לעברו בחרדה.

סיפר לה בעלה כי הפריץ פטר אותם מעונשה של המרת הדת הכפויה, וכי מעתה רשאים הם לשוב לחיק יהדותם. הביטה בו האישה בפנים עגומות, שהסגירו מיד כי אין היא שותפה לשמחתו של בעלה.

כעבור רגע פרצה מליבה אנחת שוברת-לב. 'אוי ואבוי...!', גנחה. 'איך יכול היה הפריץ לעשות לנו כך, ולהפתיע אותנו בהצעתו כמה שבועות לפני חג-הפסח... איך נעמוד בהוצאות הרבות המשחרות לפתחנו.

מהיכן נשיג כסף לקניית מצות ויין וכלים כשרים לפסח... רוץ אל הפריץ וביקש ממנו ארכה עד לאחר הפסח"...

סיים הרבי את סיפורו והישיר מבט אל הכפרי:

"חילול שבת בפרהסייה, כמוהו כהמרת הדת. אתה רוצה, ככל הנראה, ללכת בדרכיה של אותה אישה פתיה, ומבקש להיות יהודי לפני עונת הקציר ולאחריה, אך בתקופת הקציר עצמה להוסיף להיות גוי"...

את סיפורו של הרבי, כמו את לקחו, הצליח אפילו הכפרי הפשוט והבור להבין. לאחר התחבטות פנימית קצרה בינו לבין יצרו הבטיח

לרבי לשמור את השבת כל ימי השנה כולה... (פחד דוד) מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>

סיפור ד' לשולחן שבת

לאחר מלחמתו של אברהם אבינו, מציע מלך סדום תמורה לאברהם אבינו. אברהם אבינו לימד את העולם כולו שבשביל ערכים ואמת צריך לדעת למסור את הנפש שלא על מנת לקבל פרס. אברהם אבינו משיב למלך סדום: "אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אָקַח ... וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הִעֲשִׂיתִי אֵת אֲבָרָם"

משל למדינה אחת שבה פעלה כנופיית שודדים שהטילה את מוראה על אנשי המדינה במעשי שוד וחמס נועזים, כל מאמצי המלך למגר את המעשים הנוראיים הללו לא עזרו. את טובי הלוחמים שלח המלך שיצאו לקראת הכנופיה וישימו קץ למעשיהם, אך ללא הועיל, פעם אחר פעם הובסו החיילים בקרב עם השודדים עזי הנפש. כראות המלך כי כלו כל הקיצין ובראותו שאין לו אפשרות אחרת, קרא אליו את בנו שהיה גיבור חיל ומלומד בטכסיסי מלחמה ואמר לו: בני יקירי, יודע אני כי גיבור חיל אתה ומלומד מלחמה, ויודע אתה עד כמה מצערים אותי ואת ממלכתי אנשים רשעים אלו, על כן אני מבקש ממך שתצא להילחם בהם, אולם תנאי אחד אני מתנה איתך: והיה, אם יפלו בידך אל תהנה מאומה מממונם, שלא יאמרו הבריות: לא יצא בן המלך להילחם בשודדים אלא רק כדי לקחת את רכושם הרב. יצא הבן גיבור החיל להלחם בשודדים וההצלחה האירה לו פנים, הוא הלם בהם מהלומה אחר מהלומה עד שהנותרים נכנעו תחתיו וקבלו עליהם את חוקי המלך, לקח הנסיך את כל הכסף והזהב הרב של השודדים לרחובת של עיר ועשה מדורה גדולה והעלה את הכול באש. בשובו מן הקרב יצא אביו לקראתו, ואמר לו: ברוך אתה בני! ברוך אתה שניצחת במלחמה וברוך אתה שקיימת את דברי ולא נטלת מאומה מרכושם, על כן בוא ואתן לך אני כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות מבית גנזי שלי.

הנמשל: בשעה שיצא אברהם והרג את המלכים ושב אל מקומו, יצא לקראתו מלך סדום כי סבור היה שאברהם מבקש ליטול לעצמו את השלל, על כן אמר לאברהם: "תן לי את הנפש והרכוש קח לך", אולם אברהם שלא זאת היתה כוונתו, ענה לו: וכי את השלל אני צריך? לאבנים טובות וכל כלי חמדה אני צריך? הרימתי ידי אל ה' א-ל עליון קנא שמים וארץ אם מחוט ועד שרוך נעל וגו' ולא תאמר אני העשירתי את אברם. באותה שעה קידש אברהם אבינו את שמו של הקב"ה ברבים ועמד והחזיר כל רכוש סדום ועמורה.

סיפור ה' לשולחן שבת

אחד הניסיונות לאברהם אבינו מתרחש עם הגעתו לארץ כנען "וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּרָד אַבְרָם מִצְרַיִם" - בכל העולם היה שובע, ורק בארץ ישראל היה רעב. לאברהם אבינו לא היה מה לאכול ונאלץ לעזוב את ארץ ישראל שהובטחה לו ולזרעו. אברהם שלם באמונתו ולא מתרעם על הנהגת הקב"ה כלפיו.

מספרים על הצדיק רבי זושא מאניפולי, שהנהגתו היתה לא לבקש שום דבר מבשר ודם. אם הוא היה צריך משהו, הוא היה אומר: "ריבוננו של עולם, זושא צריך כך וכך" (רבי זושא מעולם לא הוציא מפיו את המילה "אני", יש רק "אני" אחד: "אני ה' אלקיכם", כשהוא היה מדבר על עצמו היה נוהג לומר "זושא").

בד"כ לאחר תפילת שחרית היה אומר: "ריבוננו של עולם, זושא קצת רעב". ברגע שהחסידים שמעו שהוא רעב, הביאו לו את ארוחת הבוקר. לאחר תפילת מנחה, הוא היה אומר שוב: "ריבוננו של עולם, זושא קצת רעב". והם היו מביאים לו את ארוחת הצהריים. בלילה, מאוחר, אחרי תפילת ערבית, היה אומר שוב: "ריבוננו של עולם, זושא קצת רעב", ושוב החסידים היו מביאים לו לאכול. פעם אחת החסידים דיברו ביניהם, ואמרו: "זה צחוק, הוא אומר את זה בקול, הוא יודע שאנחנו שומעים ומביאים לו לאכול... מחר, אנחנו לא נביא לו לאכול ונראה אם הקב"ה יעזור לו".

למחרת, אחרי תפילת שחרית, ר' זושא אמר: "ריבוננו של עולם, זושא קצת רעב". החסידים הסתכלו אחד על השני, חייכו, ולא נתנו לו לאכול. לאחר תפילת מנחה ר' זושא אמר: "ריבוננו של עולם, זושא רעב". החסידים אמנם קצת ריחמו, אבל לא נתנו לו לאכול. לאחר תפילת ערבית, בשעה אחת עשרה ועשרים, זושא פנה שוב אל הקב"ה ואמר: "ריבוננו של עולם, זושא ממש רעב". באותו הרגע נפתחה הדלת, אדם עשיר לא מוכר כנס בלוויית כמה משרתים הנושאים מגשים עמוסים בשפע של אוכל משובח, חם וטוב ומגישים לר' זושא. ר' זושא אמר תודה לקב"ה, ברך את העשיר, נטל ידיו, בצע את הפת ואכל.

כאשר העשיר יצא, שאלו אותו החסידים: "איך ידעת לבוא בדיוק לאחר תפילת ערבית, כאשר ר' זושא ביקש לאכול?" העשיר אמר: "דעו לכם שבני הקטן חולה מאוד, והרופאים אמרו שאין מה לעשות... צריכים להתכונן לגרוע מכל. כמובן שלא יכולתי לישון, ישבתי ליד מיטת ילדי החולה וקראתי תהלים בדמעות עד שנרדמתי. ואז, בחלום, בא אלי אבי הצדיק מגן עדן ואמר לי: "ישנו צדיק אחד, ורק הוא יכול לרפא את הילד". שאלתי: "איך אני ניגש לר' זושא?", והוא השיב לי: "מחר, בשעה אחת עשרה ועשרים, כאשר ר' זושא יבקש מן השמים לאכול, אתה תהיה שם, תגיש לו לאכול, ובזכות זה הרבי יברך ובנך יתרפא". מיד לאחר ברכתו של ר' זושא כאשר העשיר הגיע לביתו הילד רץ אליו ואמר: "אבא אני בריא".

סיפור ו' לשולחן שבת

בין רועי צאנו של אברהם הצדיק ובין רועי צאנו של לוט הרשע היתה מחלוקת בעניין זה. משנודע הדבר לאברהם, הוא ניסה לדבר עם לוט, אבל משראה את עקשנותו שהוא לא מוכן לשנות את דרכו הוא אמר לו: "אַל תְּהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ וּבֵין רְעִי וּבֵין רְעִיךָ כִּי אֲנֹשִׁים אֲחִים אֲנָחְנוּ, הַפֶּרֶד נָא מֵעֲלֵי אִם הַשְּׂמָאל וְאִמְנָה וְאִם הַיָּמִין וְאִשְׁמְאֵלָה". אברהם ולוט היו דומים מאוד בקלסטר פניהם, ולכן הוא חשש שאנשים יראו את לוט הרשע גוזל ומתנהג שלא כשורה, יחשבו שזהו אברהם ויגרם מזה חילול ה' ח"ו.

כל זמן שהוא היה במחיצת אברהם אבינו, הקב"ה לא דיבר עם אברהם רק בגלל שלוט היה ליזו. אולם לאחר שאברהם אמר ללוט "הַפֶּרֶד נָא מֵעֲלֵי" מתרחש סיפור נפילתו של לוט בשבי. על אף רשעותו של לוט, אברהם אבינו נלהם למענו אך הרחיק את משפחתו ממנו כדי שלא ילמדו התנהגות רעה.

(מסר לילדים – צריך לדעת לבחור מי החברים שלנו ולשמוע בקול ההורים שאומרים לנו אם מי להסתובב. יחד עם זאת, כאשר נראה יהודי במצוקה או הזדמנות להחזירו למוטב, נעשה כל מאמץ לעשות זאת ולא נתייאש):

מספרים על רבנו ה'חפץ חיים' זצ"ל, שהיה נודד למכור את ספריו בערים שונות. פעם אחת ראה באכסניה בעיר וילנא חייל יהודי גדול ומגושם, שנכנס והתיישב ליד השולחן ופקד על המלצר שיגיש לו מהר. הוא אכל בתאוותנות גדולה, בלי ברכה ובלא דרך ארץ והתייחס אל הסובבים אותו בגסות רוח וכולם פחדו ממנו. ה'חפץ חיים' קם לגשת לאותו יהודי ולדבר אל לבו, אולם בעל האכסניה התחנן לפניו שאפילו לא יחשוב על כך ואמר: "חייל זה יהודי הוא מחזילי המלך ניקולאי, וקיים חשש שחלילה ירים יד על הרב אם ינסה לדבר אתו". הוא הסביר שאין עם מי לדבר, הריהו מגושם ממש, בור ועם הארץ. כשהיה בן שבע שנים נחטף עם ילדים אחרים ונסחב לסיביר. עד גיל שמונה עשרה גדל בין איכרי המקום כגוי לכל דבר ומאז הוא משרת את ניקולאי.

ה'חפץ חיים' חיך וניגש אל החייל, הושיט לו יד ואמר בנעימה לבבית וידידותית: "שלום עליכם, שמעתי עליך שבתור ילד קטן נחטפת לסיביר, גדלת בין הגויים, לא זכית ללמוד אפילו אות אחת בתורה, עברת את כל הגיהנום בעולם הזה, סיוט צרות, רדיפות ועינויים נוראיים. הרשעים אמרו לא פעם להעבירך על דתך, אילצו אותך לאכול נבילות וטרפות, ואע"פ כן נשארתי יהודי ולא השתמדת!!

מאושר הייתי לו היו לי זכויות כשלך, והייתי בן עולם הבא כמותך. וכי דבר קל הוא לסבול ייסורים שכאלה למען היהדות למעלה משלושים שנה! הרי זה ניסיון גדול יותר מחנניה מישאל ועזריה!
דמעות חמות נשרו מעיניו של החייל הקשות. הוא נזדעזע עד עומק נשמתו מהמילים החמות, שזרמו ממקור חי וטהור, שליטפו והחיו את נשמתו המיוסרת והמיוגעת. משנודע לו מיהו העומד לפניו פרץ בבכי עז והחל לנשק את ידי ה'חפץ חיים'. הרב אמר לו: "אדם שכמותך בוודאי יזכה להיחשב בין הקדושים שמוסרים נפשם על קדושת השם, ואם תקבל על עצמך לחיות מעתה את שארית ימך כיהודי כשר, לא יהיה מאושר ממך בכל הארץ".
היהודי הזה שמעולם לא שמע מילה טובה, מעולם לא קיבל עידוד והבנה ואוזן קשבת, כל ימיו סבל חרפה, גידופים וייסורים, פתאום שומע מילים כאלה ומקבל ויחס חם מגדול ישראל פאר הדור והדרו. איך לא ימס ליבו? שוב לא עזב החייל הזה את ה'חפץ חיים' עד שהפך לבעל תשובה אמתי וצדיק גמור.

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות:

היציאה מחרן לארץ ישראל (יב, א-ט)

- פרשת נח הסתיימה ביציאתו של אברהם אבינו לארץ כנען ... וַיֵּצֵאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׁדִּים לְלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן ...". פרשתנו נפתחת בציווי של הקב"ה לאברהם אבינו.
- השלימו את הפסוק: (יב, א) "לך לך מארץך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר ארצך".
2. כיתבו את הברכה המתאימה בלשון התורה: (רש"י, יב, ב) ואעשך לגוי גדול- הבטיחו על הבנים
ואברכך- הבטיחו על הממון
ואגדלה שמך - הקב"ה יוסיף אות לשמו
והיה ברכה- הברכות נתונות בידך ואתה תברך את מי שתרצה
ואברכה מברכך - כל מי שיברך אותך יתברך
ומקללך אאר - כל מי שיקלל אותך יקולל בעצמו
ונברכו בך כל משפחות האדמה- הברכה לכל העולם תהיה בזכות אברהם
 - מדוע הקב"ה לא אומר לאברהם את שם הארץ שהוא הולך אליה? (רש"י, יב, ב) כדי לחבבה בעיניו ולתת לו שכר על כל דיבור ודיבור
 - מהיכן יצא אברהם אל ארץ כנען? (יב, ד) מחרן
 - בן כמה היה אברהם בצאתו אל ארץ כנען? (יב, ד) 75
 - מי הלך עם אברהם אל הארץ? (יב, ה) שרי אשתו, לוט בן אחיו, הנפיש אשר עשו בחרן
 - על הפסוק "ואת הנפיש אשר עשו בחרן" מובאים מספר פירושים (2 הסברים ברש"י, יב, ה)
א. על איזה נפש מדובר? הסבר א: שהכניסן תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים ושרי מגיירת הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאילו עשאים. הסבר ב: עבדים ושפחות שקנו להם
ב. מי "עשו"? הסבר א: אברהם ושרה
ג. מה פירוש המילה "עשו"? הסבר א: גיירו הסבר ב: קנו
 - בהגיעו אברהם לארץ כנען כתוב: "ויעבר אברהם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה"
מדוע עבר אברהם בשכם? (2 סיבות) (רש"י, יב, ו) א. להתפלל על בני יעקב כשיבואו להילחם בשכם
ב. ולהראות לאברהם את הר גריזים והר עיבל ששם יקבלו את שבועת התורה
 - באיזה שם נוסף נקראת העיר שכם? (רש"י, יב, ו) אלון מורה.

10. מה הבטיח ה' לאברם בשכם ? (רש"י. יב, ז) לזרעך אתן את הארץ הזאת (על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל)
11. כיצד הודה אברם לה' על ההבטחה שנתן לו ? (יב, ז) וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ
12. להיכן עבר אברם אחרי שהיה בשכם ? (יב, ח) לְבֵית אֵל
13. מדוע התעקב אברם ליד העי ? (רש"י. יב, ח) נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עכן, והתפלל שם עליהם
1. סדרו את מסעותיו של אברם בארץ מכניסתו ליציאתו: (יב, וט) מקדם לבית אל, אלון מורה, נגבה
(א. אלון מורה ב. איזור בית אל ג.נגבה

אברהם אבינו יורד מצרימה (יב,יג,ד)

1. מדוע עזב אברם את הארץ וירד למצרים ? (יב, י) היה רעב בארץ
2. מדוע גרם הקב"ה לאברם לרדת למצרים ? (רש"י. יב, י) באותה הארץ לבדה, לנסותו אם ירהר אחר דבריו של הקב"ה, שאמר לו ללכת אל ארץ כנען, ועכשיו משיאו לצאת ממנה
3. מדוע לא ידע אברם עד ירידתו למצרים ששְׁרֵי אִישׁתו הייתה יפת מראה ? (רש"י. יב, יא) מדרש אגדה, עד עכשיו לא הכיר בה, מתוך צניעות שבשניהם, ועכשיו הכיר בה על ידי מעשה.
4. מדוע לא רצה אברם שהמצרים ידעו ששְׁרֵי היא אשתו ? (יב, יב) שהמצרים ירצו לקחת את שרה לאישה, ולשם כך יהרגו את אברהם.
5. מה עשה אברם כדי שהמצרים לא יהרגוהו ? (יב, יג) אִמְרֵי נָא אֶחְתִּי אֶתְּ לְמַעַן יִשָּׁב לִי
6. מהי הטובה שיקבל אברם בזכות שְׁרֵי ? (רש"י. יב, יג) יתנו לי מתנות
7. כיצד ניסה אברם להציל את שְׁרֵי מהמצרים ? כיצד ענין זה רמוז בפסוק ? (רש"י. יב, יד) היה לו לומר כבואם מצרימה, אלא למד שהטמין אותה בתיבה, ועל ידי שתבעו את המכס, פתחו וראו אותה
8. לאן נלקחה שְׁרֵי ברגע שהגיעו למצרים ? (יב, טו) לבית פרעה
9. מה נתן פרעה לאברם עבור לקיחת שְׁרֵי ? (יב, טז) רכוש רב: צאן, בקר, עבדים, שפחות, אתונות וגמלים
10. כיצד העניש ה' את פרעה על לקיחת שְׁרֵי ? (יב, יז) הקב"ה הביא עליהם נגעים גדולים
11. מדוע נאמר: "עַל דְּבַר שְׁרֵי", ולא נאמר "על דבר מעשה פרעה" ? (רש"י. יב, יז) עפ"י דיבורה-הייתה אומרת למלאך 'הך' והוא מכה.
12. מדוע כעס פרעה על אברם ? (יב, יח-ט) פרעה כעס שאברם לא אמר לו שהיא אשתו
13. מנין לומדים שפרעה לא רצה שאברהם ישאר במצרים ? (רש"י. יב, יט) לא כאבימלך שאמר לו הנה ארצי לפניך, אלא אמר לו לך ואל תעמוד. (וישלחו אותו...נתן לו אנשים שילכו איתו - ירק שילך)
14. מה פירוש הכתוב: "וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו" ? (רש"י. יג, ג) שחזר ממצרים לארץ כנען
15. מדוע הקפיד אברם לעבור באכסניות בהם לן בדרך למצרים ? (רש"י. יג, ג) למדך דרך ארץ שלא ישנה אדם מאכסניא שלו. דבר אחר, בחזרתו פרע הקפותיו

הפרידה מלוט (יג,ה-ח)

- לוט, אחיה של שְׁרֵי, התלווה לאברהם אבינו בכל מסעותיו מאור כשדים דרך ארץ כנען וארץ מצרים ובחזרה לארץ כנען.
1. מדוע זכה לוט לרכוש רב ? (רש"י. יג, ה) מי גרם שהיה לו זאת, הליכתו עם אברם
2. מה פירוש הכתוב: " וְלֹא נָשָׂא אֶתֶם הָאָרֶץ " ? (רש"י. יג, ו) לא היתה יכולה להספיק מרעה למקניהם
3. על מה רבו רועי מקנה אברם ורועי מקנה לוט ? (רש"י. יג, ז) לפי שהיו רועיו של לוט רשעים, ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל, והם אומרים נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש, ולוט יורשו, ואין זה גזל.

4. כיצד קשור הריב בין רועי אברם ובין רועי לוט לכך שכנעני והפריזי היו בארץ? (רש"י. יג, ז)
- הכתוב אומר והכנעני והפריזי אז יושב בארץ, ולא זכה בה אברם עדיין
5. מה הציע אברם ללוט בעקבות הריב? (יג, ט) הציע לו להיפרד ושיבחר איזה מקום הוא רוצה
6. השלימו: " אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאלה " (יג, ט)
7. איזה דברים טובים היו בכיכר הירדן? (רש"י. יג, י) כולה משקה=ארץ נחלי מים, כגן ה' כארץ מצרים= לאילנות
8. באיזה איזור בחר לוט לשבת, ולאילו עיר הגיע? (יג, יא-יב) ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן... ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד קדם
9. מה ההבדל בין "רעים" ל"חטאים"? (רש"י. יג, יג) רעים. בגופם וחטאים. בממונם עושים עברות בגפם ובממונם
10. כיצד לומדים על מידותיו הרעות של לוט? (רש"י. יג, יג) ואנשי סדום רעים. ואף על פי כן לא נמנע לוט מלשכון עמהם.
11. מה לומדים מכך שה' דיבר אל אברהם אחרי שנפרד מלוט? (רש"י. יג, יד) כל זמן שהרשע עמו, היה הדבור פורש ממנו
12. מיתחו קן בין כיווני הרוחות ובין כיווני הרוחות הכתובים בפסוק? (יג, טו)

צפון	ימה = מערב
מערב	קדמה = מזרח
דרום	צפונה = צפון
מזרח	נגבה = דרום

13. היכן התיישב אברם אחרי שנפרד מלוט? (יג, יח) וישב באלני ממרא אשר בקברון

מלחמות המלכים (יד, א-כד)

- התורה עוברת לספר על מלחמות המלכים שהיו בארץ כנען אותה עתיד אברהם אבינו לרשת.
1. מי הם ארבעת המלכים שהיו מצד אחד ומי הם חמשת המלכים מצד שני? (יד, א-ב) ארבעת המלכים: אמרפל מלך שנער, אריוך מלך אלסר, כדלעמר מלך עילם, תדעל מלך גויים חמשת המלכים: ברע מלך סדם, ברשע מלך עמרה, שנאב מלך אדמה, שמאבר מלך צבויים ומלך בלע
 2. מיהו אמרפל, ומדוע נקרא כך? (רש"י. יד, א) אמרפל הוא נמרוד שאמר לאברהם פול לתוך כבשן האש
 3. מה רמוז בשמות המלכים: ברע, שנאב, שמאבר? (רש"י. יד, ב) ברע - רע לשמים ורע לבריות
שנאב - שונא אביו שבשמים
שמאבר - שם אבר לעוף ולקפוץ, ולמרוד בהקב"ה
 4. היכן הוא עמק השדים? (יד, ג) ים המלח
 5. כמה שנים מלכו ארבעת המלכים על חמשת המלכים? (יד, ד) ארבעת המלכים משלו על חמשת המלכים במשך 12 שנה
 6. מדוע החליטו ארבעת המלכים לפתוח במלחמה? (יד, ד) לא רצו להיות עבדים
 7. מי ניצח במלחמה? (יד, י) ארבעת המלכים
 8. להיכן נפלו מלך סדום ומלך עמורה? (יד, י) בארות
 9. את מי לקחו המנצחים בשבי? (יד, יב) לוט וכל רכושו
 10. מדוע מציינת התורה את שבי לוט במיוחד? (רש"י. יד, יב) מי גרם לו זאת, ישיבתו בסדום
 11. מי היו שלושת האנשים שכרתו ברית עם אברם? (יד, יג) ממרא האמרי אחי אשכל ואחי ענר
 12. מה גרם לאברם ליצאת למלחמה כנגד ארבעת המלכים? (יד, יג) ויבא הפליט ויגיד לאברם העברי
 13. כמה אנשים יצאו יחד עם אברם למלחמה? (יד, יד) 318
 14. כיצד ניצח אברם את ארבעת המלכים? (יד, טו) ויחלק עליהם לילה... ויבס ויירדפם עד חובה אשר משמאל לדמשק

15. מי יצא לקראת אברם בחזרתו מן המלחמה ? (יד, יז) מלכי צדק מלך שלם
16. מי היה מלכי צדק מלך שלם ? (רש"י, יד, יח) שם בן נח
17. " ויתן לו מעשר מכל" – מי נתן למי ומדוע? (רש"י יד, כ) אברם ... לפי שהיה כהן
18. מה ביקש מלך סדום מאברם ? (יד, כא) תן לי הנפש והרכוש קח לך
19. מדוע אברהם מסרב לקבל הרכוש ממלך סדום ? (רש"י, יד, כג) שהקב"ה הבטיחני לעשרני

ברית בין הבתרים (טו, א-כא)

לאחר נצחונו של אברהם אבינו ושחרורו של לוט, הקב"ה מתגלה אל אברהם וכורת עמו ברית.

1. אמר ה' לאברם: " אל תירא אברם". ממה התיירא אברם ומה ענה לו ה' ? (רש"י, טו, א) מן העונש, שלא תענש על כל אותן נפשות שהרגת, ומה שאתה דואג על קבול שכרך, שכרך הרבה מאד
2. מדוע אברהם קרא לאליעזר "דמשק" ? (3 תשובות) (רש"י, טו, ב)
 - א. מדמשק היה ב. שרדף המלכים עד דמשק
 - ג. נוטריקון, דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים
3. מה שואל אברם את הקב"ה ? (טו, ג) הן לי לא נתתה זרע ונהגה בן ביתי יורש אתי (מה יעזור לי השכר הרב אם אני ערירי ואליעזר העבד ירש אותי?)
4. איזו הבטחה חוזר ה' ומבטיח לאברם ? (טו, ד-ה) שזרעו שיוולד ממנו ירש אותו וזרעו יהיה רב ככוכבי הש
5. " ויציא אתו החוץ" – מהיכן להיכן הוציא ה' את אברם ? (רש"י טו, ה)
 - א. הוציא מהאודהל ב. יציאה מאיצטגננות(חיזוי בכוכבים) - אברם ושרי לא מולידים אך אברהם ושרה מולידים
 - ג. הוציא מחללו של עולם(לראות את הכוכבים)
6. כמה שנים אחרי ברית בין הבתרים נולד יצחק אבינו ? היכן דבר זה רמוז בפסוק ? (בעל הטורים טו, ה) כה יהיה זרעך פירוש כשיהיה לו עוד כ"ה שנים כמנין כ"ה יהיה לו זרע שהרי בברית בין הבתרים היה אברהם בן ע"ה שנה
7. על איזו הבטחה ביקש אברהם אות מהקב"ה, ועל איזו לא ביקש ? (רש"י, טו, ו) על הבטחת הזרע לא שאל לו אות אבל על ירושת הארץ שאל לו אות, ואמר לו במה אדע
8. מה רומז כל אחד מבעלי החיים בברית בין הבתרים ? (רש"י, טו, ט)
 - עגלה משולשת - שלשה עגלים רמוז לשלשה פרים, פר יום הכפורים ופר העלם דבר של צבור ועגלה ערופה
 - עז משולשת - רמוז לשעיר הנעשה בפנים, ושעירי מוספין של מועד ושעיר חטאת יחיד
 - איל משולש - אשם ודאי ואשם תלוי, וכבשה של חטאת יחיד
9. מדוע בחר אברהם את בעלי החיים ואילו את הציפור לא בחר ? (רש"י, טו, י) לפי שהאומות עובדי כוכבים ומזלות נמשלו לפרים ואילים ושעירים....לפיכך בחר הבהמות, רמוז על האומות שיהיו כלין והולכין, ואת הצפור לא בחר, רמוז שיהיו ישראל קיימין לעולם
10. מה היתה הנבואה לאברהם בברית בין הבתרים? " גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" (טו, יג)
11. כיצד מראה רש"י שהשיעבוד של ארבע מאות שנה מתחיל מלידתו של יצחק ? (רש"י, טו, יג) יעקב נולד כאשר יצחק היה בן 60 שנה, יעקב יורד למצרים בגיל 130 שנה, עם ישראל היו במצרים 210 שנה (כמנין רד"ו) סה"כ 400 שנה.
12. אחרי כמה דורות יחזור עם ישראל ממצרים לארץ ? (רש"י, טו, טז) ארבע. הדור הרביעי עצמו
13. מה גבולות הארץ המובטחת לאברהם אבינו ? (טו, יח) מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת
14. כמה עמים יתן ה' ביד עם ישראל כשיירשו את הארץ ? (טו, יט-כא) 10

הולדת ישמעאל (טז, א-טז)

1. מי היא שפחת שרי, ומדיכן הגיעה? (רש"י. טז, א) הגר, בת פרעה היתה, כשראה נסים שנעשו לשרה, אמר, מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה, ולא גבירה בבית אחר
2. כתוב בפסוק ששרה חיכתה עשר שנים עד שנתנה את שפחתה לאברם: "מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען" מדוע? (רש"י. טז, ג) מועד הקבוע לאשה ששהתה עשר שנים ולא ילדה לבעלה חייב לישא אחרת...מגיד, שאין ישיבת חוצה לארץ עולה לו מן המנין
3. מה חשבה הגר על שרי? (רש"י. טז, ד) אמרה, שרה זו אין סתרה כגלויה, מראה עצמה כאילו היא צדקת, ואינה צדקת, שלא זכתה להריון כל השנים הללו, ואני נתעברתי
4. כתוב על הגר בפסוק: "ותהר ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה" והיא התחילה לזלזל בשרה אמנו. מה עשתה שרי להגר? (רש"י. טז, ו) היתה משעבדת בה בקושי
5. היכן מצא מלאך ה' את הגר? (טז, ז) על עין המים במדבר על העין בדרך שור
6. מה מצוה המלאך את הגר? (טז, ט) שובי אל גברתך והתעני תחת ידך
7. באיזה שם ציוה מלאך ה' את הגר לקרוא לבן שיוולד, ומדוע? (טז, יא) וקראת שמו ישמעאל כי שמע ה' אל עניך
8. כתוב בפרשה: " והוא יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו". מה פירוש הכתוב: " ידו בכל ויד כל בו " ? (רש"י. טז, יב) לסטים: ויד כל בו. הכל שונאין אותו ומתגרין בו
9. כיצד ידע אברם לקרוא לבנו בשם שציוה המלאך? (רש"י. טז, טו) אף על פי שלא שמע אברהם דברי המלאך שאמר וקראת שמו ישמעאל, שרתה רוח הקודש עליו וקראו ישמעאל
10. בן כמה היה אברהם בלידת ישמעאל? (טז, טז) 86

ברית המילה וההבטחות לאברהם (יז, א-כז)

1. מדוע נפל אברם על פניו? (רש"י. יז, ג) ממורא השכינה, שעד שלא מל לא היה בו כח לעמוד ורוח הקדש נצבת עלי
2. מה ההבדל בין מי שגר בארץ ובין מי שגר בחוצה לארץ? (רש"י. יז, ח) אבל (בר ישראל) הדר בחוצה לארץ כמי שאין לו אלוה
3. מדוע ברך ה' את שרה פעמיים: " וגברתי אתה ... וגברתיך... " ? (רש"י. יז, טז) שחזרה לנערותה וברכתיה. בהנקת שדים
4. מדוע צחק אברהם אבינו? (רש"י. יז, יז) שאברהם האמין ושמח
5. עם מי יקיים ה' את בריתו אחרי אברהם אבינו? (יז, כא) ואת בריתי אקים את יצחק אשר תלד לך שרה
6. בן כמה היה אברהם אבינו כשעשה ברית מילה ובן כמה היה ישמעאל? (יז, כד-כה) ואברהם בן תשעים ותשע שנה.... וישמעאל בןו בן שלש עשרה שנה